

Öğrencilerin Okuma ve Yazma Tutumlarını Geliştirmeye Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri / Opinions of Elementary School Classroom Teachers Towards Improving Students' Reading and Writing Attitudes*

Nida Eminoğlu^a, Birsen Bağçeci^b

^aGaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-7239-151X

^bGaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0001-8189-4912

Makale Bilgi/Article Info

Tarihçe/History:

Received/Alındı

20/03/2020

Revised/Düzeltildi

17/06/2020

Accepted/Kabul edildi

09/07/2020

Anahtar kelimeler:

Okuma Tutumu, Yazma Tutumu,
İlkokul Öğrencileri.

Keywords:

Reading Attitude, Writing
Attitude, Primary School
Students.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye yönelik sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada; sınıf öğretmenlerinin ilkökul öğrencilerinin okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiş Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında görev yapan toplam 30 öğretmen ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; okuma tutumu geliştirmede anne babaya düşen görevler sırasıyla; kitap okuyarak örnek olma (model olma) , evde okuma saati yapma, çocuğun ilgisine göre kitap almaktır. Yazma tutumu geliştirmede anne-babaya düşen görevlerin çocuğun günlük tutmasını sağlama, yazarak örnek olma (model olma) olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra öğretmen ve okul idaresinin öğrencilerin okuma ve yazma tutumunu geliştirmeye yönelik sırasıyla; model olma ve özendirici etkinlikler yapılması elde edilen bulgular arasındadır.

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the opinions and suggestions of the elementary school classroom teachers towards the positive development of students' reading and writing attitudes. Qualitative research method is used in the study. A semi-structured interview form was used in order to determine the opinions of primary school teachers towards positive reading and writing attitudes of primary school students. Interviews were conducted with 30 teachers working in Gaziantep province ahinbey and Şehitkamil districts selected by criteria sampling method among the purposeful sampling methods in 2017-2018 school year. According to the research findings; the duties of parents in developing reading attitude are; Modeling by reading a book (modeling), reading time at home, buying books according to the child's interest. It has been also found that the task of parents to develop writing attitude is to keep the child's diary, to be an example by writing (modeling). In addition, in order to improve the reading and writing attitude of the teacher and school administration, respectively; Modeling and encouraging activities are among the findings.

* Sorumlu Yazar: nidaeminoglu@gmail.com

*Bu makale " İlkokul Öğrencilerinin Okuma ve Yazma Tutumlarındaki Değişimin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Okuma ve yazma, bireylerin bilgi edinme ve bilgiyi transfer etme sürecinde faydalandıkları en önemli becerilerdir. Gerek günlük hayatta gerekse akademik hayatta bilgi edinmek, okuma ve dinleme; bilgiyi aktarmak ise yazma ve konuşma yoluyla gerçekleşir. Bu nedenle sözü edilen dil becerilerinin en iyi şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. Bu becerilerin geliştirilmesinde okuma ve yazma tutumlarının etkisi önemli rol üstlenmektedir. Smith (1990), okuma tutumunu, okumanın zamanını belirleyen, okuma süresini uzatan ya da azaltan, duyguların tetiklediği zihinsel bir davranış olarak tanımlamıştır (Akt. Başaran, Ateş, 2009 s.77). Güçlü bir yazma isteği, öğrencinin yazma becerisini kullanabilmesi kadar önemlidir. Yazmaya yönelik isteğe sahip olmak aynı zamanda yazmaya yönelik olumlu bir tutum gerektirmektedir (Kırmızı, 2009). Öğrencinin geçmiş yaşantısındaki okuma ve yazma sürecinin niteliği, onun okuma yazmaya olan tutumunu etkileyecektir. Bireyin okuma ve yazma edinmesi temelde örgün eğitimde kazanılan bir beceri ve alışkanlıktır. Öğrenciler okul yıllarında bu önemli becerileri edinmemişler ise, yetişkinlik dönemine geldiklerinde edinmeleri çok zor olur. Bu nedenle okuma ve yazmaya yönelik olumlu tutumların çocukluk yıllarında kazandırılması gerekir. Çocukluk yıllarında ebeveynlerin yanı sıra çocuklarla iletişime giren kişiler sınıf öğretmenleridir.

Öğrenme ve öğretme sürecinde takip edilen geleneksel yollar bu süreçte okuma ve yazma tutumları olumlu yönde geliştirilmesini sağlayamamaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarında, öğrencilerin yaşamları süresince kullanabilecekleri izleme/dinleme, okuma, yazma ve konuşma ile ilişkili zihinsel becerileri ve dil becerilerini kazanmaları, bunları kullanarak kendilerini sosyal ve bireysel açıdan geliştirmeleri, bunun yanında etkili iletişim kurmaları, anadil sevgisiyle, istekle okuma ve yazma alışkanlığı kazanmalarını sağlayacak biçimde bilgi, beceri ve değerleri içine alan bir bütünlükle yapılandırıldığı belirtilmiştir (MEB, 2018).

Alan yazında öğrencilerin okuma tutumlarını ve alışkanlıklarını belirlemeye yönelik çalışmalar (Örneğin: Kurulgan ve Çekerol, 2008; Arslan, Çelik ve Çelik, 2009; Oğuz, Yıldız ve Hayırsever, 2009) bulunmaktadır. Bu araştırmaların sonucunda ortaya çıkarılan ortak bulgu, genel olarak her kademedeki öğrencilerin okuma tutum ve alışkanlıklarının istenen düzeyin altında olduğu şeklindedir. Uluslararası sınavlar da bu durumu destekleyecek niteliktedir. Türkiye'de okuma eğitiminin başarı düzeyine dair sonuçların en çarpıcı şekilde uluslararası ölçümlerden tespit etmek mümkündür. Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından 2016 yılında, ülkelerin başarılarının ölçüldüğü ve 64 ülkeden 15 yaş altı tam 18 milyon öğrencinin katıldığı Uluslararası Öğrenci Değerlendirmesi Programı (PISA) sınavında ülkemiz; 72 ülke içinden 50. sırada yer alabilirken, okuma alanında sonlarda yer almıştır. Okuma alanında Singapur, Hong Kong (Çin), Kanada ve Finlandiya ilk sırayı almıştır. Uluslararası sınavlar ülkemizin okuma alanındaki eksiklerini gözler önüne sermektedir. PIRLS'e (2001) (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi) Türkiye de içinde olmak üzere 35 ülke katılmıştır. Puanlama sırasına göre Türkiye, katılan 35 ülke arasında 28. sırada yer almıştır.

Ülkemizde okuma ve yazma tutumları ile ilgili araştırmaların daha çok var olan durumu betimlemeye yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir (Karadağ, 2014). İlköğretim ikinci ve altıncı sınıf arasında eğitim görmekte olan öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarının incelendiği (Yıldız ve Kaman, 2016), beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin okumaya karşı motivasyon ve tutumlarının okuduğunu anlama düzeyleri ile ilişkisinin araştırıldığı (Karahana, 2016) ve ilköğretim öğrencilerinin Türkçe dersindeki akademik başarıları ile okuma tutumları ve yazma eğilimleri ile arasındaki ilişkinin incelendiği (Baş ve Şahin, 2012) çalışmaların varlığına rastlanmıştır. Bu çalışmalara ek olarak ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı, okumaya karşı tutumları ve kütüphane kullanımına yönelik biri çok araştırma yapılmıştır. (Bayram, 1990; Tosunoğlu, 2002; Çiftçi ve Temizyürek, 2008; Kurulgan ve Çekerol, 2008; Başaran ve Seyit, 2009; Güngör, 2009; Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010; Yıldız ve Akyol, 2011).

İlgili alanyazın incelendiğinde konuyla ilgili yurt dışında yürütülen çalışmaların da yer aldığı görülmektedir. Edmunds ve Bauserman (2006) okumaya yönelik tutumlarında öğretmenlerin ve eğitim-öğretim sürecinin etkisini belirlemeye yönelik bir çalışma; Curenton ve Justice (2008) tarafından yapılan araştırmada geliri düşük olan ailelerin çocuklarının okuma becerilerini tespit etmek amacıyla bir çalışma; Evans ve Shaw (2008) aile ile birlikte gerçekleştirilen okuma faaliyetlerinin çocuğun okuma becerilerine etkilerini belirlemeye yönelik bir çalışma ve Cottone (2013) annenin eğitim düzeyi ve okuma inançları ile çocukların erken okuryazarlık becerileri arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Görüldüğü gibi alan yazında okuma ve yazmaya yönelik bir çok araştırma

bulunmaktadır. Ancak öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarının geliştirmeye yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı ve bu görüşler doğrultusunda öneriler geliştirildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada sınıf öğretmenleri ile görüşme yapılarak öğrencilerin okuma ve yazma tutumunu geliştirmeye yönelik görüşleri alınmıştır. Bu amaç çerçevesinde bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- 1) Araştırmaya katılan öğretmenlerin okuma tutumunu geliştirmeye ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Araştırmaya katılan öğretmenlerin yazma tutumunu geliştirmeye ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye yönelik hangi öneriler getirilebilir?

2. Yöntem

Araştırmanın deseni

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamayı sağlarken, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme olanağı vermektedir (Büyüköztürk vd., 2016). Araştırmanın bu boyutu nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni ile desenlenmiştir. Durum çalışması nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmanın katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubunu; Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, ilkokullarda görevli bulunan 1.,2., 3.ve 4. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Amaçsal örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile Gaziantep; Şehitkamil ve Şahinbey ilçelerinde farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelerdeki okullarda görev yapan öğretmenler seçilmiştir. Sınıf öğretmenlerin seçiminde hizmet yıllarının beş yıldan az olmamasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi doğrultusunda farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelerdeki okullarda görev yapan, hizmet yılı beş yıldan az olmayan, sınıf öğretmenlerine ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma grubundaki öğretmenlerin demografik bilgilerine ilişkin aşağıdaki betimsel istatistikî değerler saptanmıştır.

Tablo 1.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	17	56.7
Erkek	13	43.3
Toplam	30	100
Görev Süresi		
6-10 Yıl	1	3.3
11-15 Yıl	14	46.7
16-20 Yıl	4	13.3
21-25 Yıl	11	36.7
Toplam	30	100

Araştırmaya; 17 Kadın, 13 Erkek olmak üzere toplam 30 gönüllü sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %3.3'ü 6-10 yıllık, %46.7'si 11-15 yıllık, %13.3'ü 16-20 yıllık ve %36.7'si 21-25 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %90'ı lisans mezunu %10'u ise yüksek lisans mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

- Deneysel çalışmanın nitel boyutu için gerekli verilerin elde edilmesini sağlayan veri toplama aracı olarak sınıf öğretmenleri için hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Öğretmen görüşme formu iki açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formlarının başına cinsiyet ve görev süresine ilişkin mesleki bilgilerini almak amacıyla sorular eklenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada öğrencilerin okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra beş öğretmen ile görüşme yapılarak pilot uygulama yapılmış eksik işleyen ve anlaşılmayan sorular tespit edilmiş ve bu sorular tekrar düzenlenmiştir. Görüşme formlarının hazırlanmasında ilgili literatürün taranması ile elde edilen kuramsal bilgiler konu ile ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları ve uzman görüşleri esas alınmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin gönüllü olmalarına dikkat edilmiş, yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşülen kişilerin anlatımına ya da düşüncesini ifade ediş biçimine müdahale olmaksızın fikir ve görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme esnasında görüşmecinin bilgisi dahilinde ses kaydı ve görüşme formu üzerinde kısa notlar alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Öncelikle öğretmenlerden görüşme yoluyla toplanan veriler dikte edilmiştir. Temaların altında toplanan kodlarda frekans (f) ve yüzdelere (%) de yer verilmiştir. Birbirine benzeyen kodlar, belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, verilerin kolay anlaşılabilir olması sağlanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma verilerinin içerik analizi ile çözümlenmesi; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kod ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanıp, yorumlanması aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların görüşme formundaki görüşleri aktarılırken öğretmenler için görev yaptıkları semtlerin hizmet bölgeleri esas alınarak, sosyo-ekonomik düzeylerini belirtecek kısaltmalar kullanılmıştır. Katılımcıların görüşme formundaki görüşleri aktarılırken öğretmenler için görev yaptıkları semtlerin hizmet bölgeleri esas alınarak, sosyo-ekonomik düzeylerini belirtecek kısaltmalar kullanılmıştır. Örneğin; D:düşük, O:orta, Y:yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip semtlerde çalışan öğretmen şeklinde kodlar kullanılmıştır. Elde edilen veriler, araştırmacıların yaptığı yorumları güçlendirmek ve katılımcıların görüşlerini belirtmek açısından gerekli yerde görüşmelere dayalı olarak doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntılarla desteklenen bulgular açıklanmış, anlamlandırılmış, bulgular arasındaki ilişkilendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Yapılan görüşmeler için alan yazın taraması ve açık uçlu sorulara verilen yanıtların içerik çözümlemesi sonucunda geliştirilen görüşme formu, kapsam geçerliği için uzman görüşü almak amacıyla eğitim bilimleri alanından iki öğretim üyesinin yanı sıra, iki öğretmenin de görüşlerine sunulmuştur. Bu bireylerden gelen öneriler doğrultusunda görüşme formuna, gerekli düzenlemeden sonra son hali verilmiştir. Araştırmada katılımcı çeşitliliğine (farklı sosyoekonomik bölgelerde çalışan 1.,2.,3. ve 4. sınıf öğretmenlerine) yer verilerek, örneklemin temsil edecek biçimde çeşitlenmesi sağlanmıştır. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, sınıflanarak temalar (kategoriler) oluşturulmuştur. Temalar, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve bir nitel araştırma yöntemi konusunda deneyimli bir öğretim üyesine yeniden kodlaması için verilmiştir. Bu şekilde, yapılan araştırmanın tutarlılığı (iç güvenirliliği) sağlanmaya çalışılmıştır. Doğrudan alıntılar yapılarak, verilen yanıtların kaynağına inilmeye çalışılmıştır. Alan yazında, uzman görüşü alma, doğrudan alıntılara yer verme, çeşitleme yoluna gitme, birden fazla araştırmacıyı dahil etme ile araştırmanın güvenirliliğinin artırılacağı vurgulanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s. 276). Araştırmanın iç güvenirliliğini arttırabilmek için, öğretmenlerle ile

yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş, aynı zamanda notlar alınarak veriler kayıpsız toplanmaya çalışılmıştır. Araştırmacının güvenilirliğini sağlamak için Miles ve Huberman'ın (2015) güvenilirlik formülü kullanılmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı 0,80 olarak tespit edilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde öğretmenlerin okuma tutumu geliştirme yollarına ilişkin görüşlerini gösteren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2.

Okuma tutumunu geliştirme yollarına ilişkin bulgular

Anne babaya düşen görevler kategorisi		
Kod	N	%
Kıtap okuyarak örnek olma (model olma)	20	47.6
Evde okuma saati yapma	15	35.7
Çocuğun ilgisine göre kıtap alma	4	9.5
Okumaya özendirme(ödüllendirme vb.)	2	4.8
Okuma sonrası paylaşımında bulunma	1	2.4
Toplam	42	100
Öğretmene düşen görevler kategorisi		
Kıtap okuyarak örnek olma (model olma)	10	25
Okuma saati yapma	7	17.5
Özendirici etkinlikler (yarışma, ödüllendirme vb.)	7	17.5
Öğrencilerin ilgilerine yönelik kıtap seçimi (sınıf kıtaplığı için)	6	15
Okumanın faydalarını anlatma	3	7.5
Öğrencilerin okumalarını takip etme	3	7.5
Okuma sonrası paylaşımında bulunma	2	5
Özet çıkarma etkinliği yapma	1	2.5
Yazarın hayatına değinme	1	2.5
Toplam	40	100
Okul idaresine düşen görevler kategorisi		
Özendirici etkinlikler (yarışma, ödüllendirme, sergi vb.)	8	38.1
Okul kütüphanesini zenginleştirme	7	33.3
Sınıf kıtaplığının katkıda bulunma	4	19.1
Okul genelinde okuma saati yapma	2	9.5
Toplam	21	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %47.6'sı okuma tutumu geliştirmede anne babaya düşen görevlerin kıtap okuyarak örnek olma (model olma) , %35.7'si evde okuma saati yapma, %9.5 çocuğun ilgisine göre kıtap alma,%4.8'i okumaya özendirme(ödüllendirme vb.), %2.4'ü okuma sonrası paylaşımında bulunma olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler okuma tutumu geliştirmede anne babaya düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı D5:

"...Okuma tutumunu geliştirmede hem aileye hem öğretmene önemli görevler düşüyor. Ailenin kıtap alması(evdeki kıtap sayısı), okumaya özendirmesi, örnek olması, okuma sonrası çocuğuyla paylaşımında bulunması çok önemli.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %25'i okuma tutumu geliştirmede öğretmene düşen görevlerin kıtap okuyarak örnek olma (model olma), %17.5'i okuma saati yapma,%17.5'i özendirici etkinlikler yapma (yarışma, ödüllendirme vb.), %15'i öğrencilerin ilgilerine yönelik kıtap seçimi, %7.5'i okumanın faydalarını anlatma, %7.5'i öğrencilerin okumalarını takip etme,%5'i okuma sonrası paylaşımında bulunma,%2.5'i özet çıkarma etkinliği yapma, %2.5'i yazarın hayatına değinme olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler tutumu geliştirmede öğretmene düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı D5:

“...Öğretmen de aynı şekilde öğrencilerine model olmalı, kitap okumaya özendirilmeli, okunan kitapların takibini yapmalı, okuma sonrasında bir söyleşi, paylaşımında bulunmalı, özet çıkarma, beğenilen bölümleri not alma, yazarın hayatına değinme gibi bir çok görevi var tabi ama hepsini yerine getiremiyoruz.”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %38.1’i okuma tutumu geliştirmede okul idaresine düşen görevlerin özendirici etkinlikler, %33.3’ü okul kütüphanesini zenginleştirme,%19.1’i sınıf kitaplığının katkıda bulunma, %9.5’i okul genelinde okuma saati yapma olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler okuma tutumu geliştirmede okul idaresine düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı O5:

“...Okul idaresi de yarışma ve projelerle okumayı özendirmelidir. Kütüphanenin kullanımını arttırmaya yönelik çalışmalar yapmalıdır diye düşünüyorum.”

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde görüşme yapılan öğretmenlerin yazma tutumu geliştirme yollarına ilişkin görüşlerini gösteren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.

Yazma tutumu geliştirme yollarına ilişkin bulgular

Anne babaya düşen görevler kategorisi		
Kod	N	%
Çocuğun günlük tutmasını sağlama	9	37.6
Yazarak örnek olma (model olma)	5	20.8
Rehberlik etme (yol gösterme)	2	8.3
Doğaçlama hikâye yazdırma	2	8.3
Yazmaya özendirme(ödüllendirme vb.)	2	8.3
Kompozisyon yazdırma	2	8.3
Çocuğun duygularını yazarak ifade etmesini sağlama	1	4.2
Yazma sonrası paylaşımında bulunma	1	4.2
Toplam	24	100
Öğretmene düşen görevler kategorisi		
Çocuğun günlük tutmasını sağlama	5	16.1
Doğaçlama hikâye yazdırma etkinliği	5	16.1
Kompozisyon yazdırma	3	9.6
Günlük, ajanda vb. hediye etme	3	9.6
Şiir yazdırma(akrostiş çalışması vb.)	3	9.6
Öykü tamamlama etkinliği yapma	2	6.5
Ödüllendirme	2	6.5
Yazarak örnek olma (model olma)	2	6.5
Yazıları panoda sergileme	2	6.5
Takdir etme	2	6.5
Günlükleri takip etme	2	6.5
Toplam	31	100
Okul idaresine düşen görevler kategorisi		
Yarışma düzenleme	16	66.7
Eserleri okul panosunda sergileme	4	16.7
Eserleri okul web sayfasında sergileme	2	8.3
Okul dergisi/gazetesi çıkarma	2	8.3
Toplam	24	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %37,5’i yazma tutumu geliştirmede anne babaya düşen görevlerin çocuğun günlük

tutmasını sağlama, %20.8'i yazarak örnek olma (model olma), %8.3'ü rehberlik etme, doğaçlama hikaye yazdırma, yazmaya özendirme ve kompozisyon yazdırma olduğunu; %4.2'si ise çocuğun duygularını yazarak ifade etmesini sağlama ve yazma sonrası paylaşımda bulunma olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler yazma tutumu geliştirmede anne babaya düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı O5:

"...Anne-baba ve öğretmen örnek olmalı ve rehberlik etmeli. Yazma okumadan daha zor bir süreç. Yazma becerisi de yazarak gelişen bir beceri."

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %16.1'i yazma tutumu geliştirmede öğretmene düşen görevlerin çocuğun günlük tutmasını sağlama ve doğaçlama hikâye yazdırma etkinliği yapma olduğunu; %9.6'sı kompozisyon yazdırma, günlük, ajanda vb. hediye etme ve şiir yazdırma olduğunu; %6.5'i öykü tamamlama etkinliği yapma, ödüllendirme, yazarak örnek olma (model olma), yazıları panoda sergileme, takdir etme ve günlükleri takip etme olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler yazma tutumu geliştirmede öğretmene düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı Y4:

"...Öğrenciler öğretmen tarafından yazmaya yönlendirilmesi, yazılanların sınıfta paylaşılması, öğrencilerin özgün yaratıcı eserler vermeleri özendirilmeli."

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %66,7'si yazma tutumu geliştirmede okul idaresine düşen görevlerin yarışma düzenleme, %16.7'si eserleri okul panosunda sergileme, %8.3'ü eserleri okul web sayfasında sergileme ve %8.3'ü okul dergisi/gazetesi çıkarma olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler yazma tutumu geliştirmede okul idaresine düşen görevleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı D5:

"...Okul idaresi yarışmalar düzenleyebilir. Kompozisyon ve şiir yarışmaları."

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Okuma ve yazma edinimi herkesin şikâyet ettiği ve eksikliğini duyduğu bir konudur. Gerek ülkemizde yapılan çalışmalarda gerekse PISA (2016) gibi uluslararası sınavlarda okuma yazma öğretiminde ve bu becerilere olumlu tutum sergilenmesinde durumumuzun pek de iyi olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda çocukların okuma ve yazma tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için neler yapılabilir? Neleri düzeltilmeli ya da değiştirilmelidir? Bu soruları yönelttiğimizde birbiri ile ilişkili birçok unsurun yer aldığı görülmektedir.

Okuma ve yazma becerilerinin gelişmesi ve alışkanlık haline gelmesinde bu becerilere ilişkin getirilen tutumların önemli etkisi vardır. Okuma yazma becerilerinin ve tutumlarının geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanmasında etki eden etmenler bireysel, ailesel ve çevresel etmenler olarak üçe ayrılır (Abeyrathna ve Zainab, 2004. s.112). Bu beceriler okulda sınıf öğretmeni tarafından kazandırılmaktadır. Bu etkilerin öğrenci üzerindeki etkilerini en iyi gözlemleyecek kişiler sınıf öğretmenleridir. Çünkü okuma yazma öğretiminde görevli olmalarının yanında ilerleyen süreçte okuma yazma tutumlarının geliştirilmesinde ilk elden sorumluluk sahibi olan kişiler sınıf öğretmenleridir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmelerde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %47.6'sı okuma tutumunu geliştirmede ve kazandırmada anne babaya düşen görevlerin kitap okuyarak örnek olma (model olma) , %35.7'si evde okuma saati yapma, %9.5 çocuğun ilgisine göre kitap alma,%4.8'i okumaya özendirme(ödüllendirme vb.), %2.4'ü okuma sonrası paylaşımda bulunma olduğunu ifade etmişlerdir. Yavuzer'in (2012) yaptığı araştırma sonucunda çocukların okuma sürecini geliştirmek için anne babaların model olması, kitaplık oluşturulması, düzenli okuma saati yapılması gibi getirdiği öneriler araştırmada elde edilen bulgularla

örtüşmektedir. Williams (1990), araştırmasında üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin okuma tutumu, ilgisi ve alışkanlığı ile aile ebeveyn öğretmen etkisini ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların okumayı genel olarak çok sevdiğini ve okula başlamalarından önce anne-babalarının onlara kitap okuduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukların kitapları sevmelerinin en iyi yolunun çocuklara kendilerine ait kitaplara sahip olmalarını sağlamak olduğu tespit edilmiştir. Edmunds ve Bauserman (2006) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin okuma tutumlarının artırılmasında öğretmenler, aile üyelerinin önemli etkilerinin olduğu bulunmuştur. Bu araştırma bulgularından hareketle sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alan yazında yapılan araştırmalarla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %17.5'i okuma tutumunu geliştirmede öğretmene düşen görevlerin okuma saati yapma olduğunu ifade etmişlerdir. Uysal'ın (2010) araştırmasında kitap okuma alışkanlığının kazandırılması açısından kitap okuma saatlerinin katkısının olup olmadığı sorusuna öğretmenlerin %90'ı olumlu cevap vermiştir. Bu araştırma okuma saati yapılmasına ilişkin bulgularla örtüşmektedir.

Güney'in (2016) yaptığı çalışmada Türkçe öğretmenlerine göre yazma becerisinin önündeki engelleri öğrencilerin olumsuz tutumları, öğretmenlerin şevk kırıcı davranışları ve okuma alışkanlığının olmayışı olarak bulmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin, öğretmenlerin yazma becerisine katkı yapması gerektiğine ilişkin bulgularla benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %47.6'sı okuma tutumunu geliştirmede anne babaya düşen görevlerin kitap okuyarak örnek olma (model olma), %35.7'si evde okuma saati yapma, %9.5 çocuğun ilgisine göre kitap alma, %4.8'i okumaya özendirme (ödüllendirme vb.), %2.4'ü okuma sonrası paylaşımda bulunma olduğunu ifade etmişlerdir. Evans ve Shaw (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, aile ile gerçekleştirilen birlikte okuma etkinliklerinin çocuğun okuma becerilerine olumlu etkisi bu araştırmadan elde edilen bulgularla desteklenmektedir. Çocukların okumaya karşı olumlu ya da olumsuz tutum sergilemelerini aile ile çocuk arasındaki iletişim, ailenin okuma ilgisi, okuma araçlarına ulaşılabilirlik, okuma olanağı, ebeveyn ve çocuk okuması etkilemektedir (Greaney, 1980). Bu etmenlere bakıldığında ailenin çocuğun sergilediği okuma tutumunda belirgin bir rolünün olduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan araştırmalarda Türkiye'de çocuklarda okuma alışkanlığının yaratılması ve geliştirilmesi noktasında ailelerin ilgi ve eylemleri yetersiz bulunmaktadır. Türkiye'de anne babaların sadece dörtte biri çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için çaba harcamaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2011; Yılmaz, 2004). Ayrıca bu çalışmalarda ebeveynlerin çocukları için okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda iyi birer model olamadıklarını, babaların %39.5'i, annelerin ise %49.7'sinin çocuklarına hiç kitap okumadığını, güçlü bir okuma alışkanlığını ifade eden çok okuyan annelerin oranının %2.3, babaların oranının ise %4.7'de kaldığını bulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %16.1'i yazma tutumunu geliştirmede öğretmene düşen görevlerin çocuğun günlük tutmasını sağlama ve doğaçlama hikâye yazdırma etkinliği yapma olduğunu; %9.6'sı kompozisyon yazdırma, günlük, ajanda vb. hediye etme ve şiir yazdırma olduğunu; %6.5'i öykü tamamlama etkinliği yapma, ödüllendirme, yazarak örnek olma (model olma), yazıları panoda sergileme, takdir etme ve günlükleri takip etme olduğunu ifade etmişlerdir. İsmail ve diğerlerine (2010) göre, öğretmenlerin, öğrencilerin yazma performanslarını ve becerilerini geliştirmek için onların algı, tutum ve ilgi gibi özellikler açısından tanınmış bilinmesinin bir ihtiyaç olduğu gerçeğini bilmeleri ve kabul etmeleri gerektiğini belirtmiştir (İsmail ve diğerleri, 2010, s.482). Okul yaşantısındaki yazılı anlatım etkinliklerinde, öğrencilerin yaşadığı olumsuz yazışma deneyimleri, yazma becerisini geliştirici ve iyileştirici yetersiz dönütler, öğrencilerde zamanla yazmaya karşı olumsuz bir tutuma neden olabilmektedir (Karatay, 2011). Bu çalışmalardan elde edilen bulgular araştırma sonuçları ile tam örtüşmese de, günlük, ajanda vb. hediye etme, yazıları panoda sergileme, takdir etme gibi bulgular yazma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar olarak değerlendirildiğinde, araştırmalar arasında benzerlik olduğu söylenebilir.

Bunların yanında anne babalara ve öğretmenlere yazma tutumunu geliştirmek için düşen görevlerde, model olma (örnek olma), her iki kategoride de bulunmuştur. Hawthorne (2010) göre çocuklar tutumları, standartları, değerleri ve entelektüel becerileri gözlemleyerek öğrenebilirler. Bu bulgular da ilgili literatürle örtüşmektedir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayalı olarak öğrencilerin kitap okuma ve yazma tutumlarını arttırmaya yönelik aşağıdaki

öneriler getirilmiştir:

Öğretmenlere ve İdarecilere Öneriler

- Okuma ve yazma tutumlarının temelleri ailede atılacağına göre ebeveynler, çocuklarına bu alışkanlığı kazandırması yönünde bilinçlendirilmelidir. Öğretmen öncelikle kitap okuyarak ve okuduğu kitaplardan bahsederek model olmalıdır.
- Açık hava okuma saatleri oluşturulup, okuma ortamı, şekli cazip getirilebilir, okunanların öğrenciler ve öğretmen tarafından değerlendirilmesi için de vakit ayrılabilir. Bu amaçla kitap tavsiye formu gibi araçlar kullanılabilir.

Anne-Babalara Öneriler

- Öğrencilerin okuma ve yazmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerinde öğretmen ve anne babalara önemli görevler düşmektedir. Anne babalar, okul çağına başlamadan önce çocuklarına hikaye ve masal kitapları okuyarak okumaya ve dinlemeye karşı olumlu tutum kazandırmayı kendilerine görev bilmelidirler.
- Yazma becerisi yazarak gelişen bir beceridir. Bu bilinç anne babalara kazandırılmalıdır.
- Anne-baba evde kitap okuyarak çocuğuna model olabilir ve ailece kitap okuma saatleri düzenleyebilir.
- Çocuğun özel günlerinde (doğum günü vb.) ya da değer verdiği günlerde ona kitap hediye edilebilir veya arkadaşlarına kitap hediye etmesi sağlanarak; kitabın değeri çocuğa hissettirilebilir.
- Televizyon, telefon, tablet ve bilgisayar gibi araçların karşısında geçirilen zamanlar düzenlenerek, bu zamanın bir kısmı diğer aile üyeleri ile birlikte okuma ve yazma etkinliklerine ayrılabilir.
- Çocukların anne-babalarından aldıkları harçlıklarının bir kısmı ile kitap almaları teşvik edilebilir. Hatta harçlıklarının bir kısmını kitap almak için ayırmaları; "kitap fonu" oluşturmaları sağlanabilir.

Araştırmacılara Öneriler

- Türkiye’de yapılan tezlerin genellikle okuma ilgisi, tutum ve alışkanlığına ilişkin var olan durumu betimlemeye yönelik çalışmalarla sınırlı olduğu, deneysel ya da eylem araştırması gibi çalışmaların bulunmadığı görülmektedir. Bu araştırma problemine ilişkin farklı desenlerde (deneysel, boylamsal) daha geniş örneklem gruplarıyla araştırmalar yürütülebilir. Özellikle, bu becerinin gelişmesindeki duyuşsal faktörlerin etkisini belirlemek adına yazma başarısı ile ilişkili boylamsal çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi dönemden başlayarak okuma ve yazmaya yönelik böyle bir ders için program geliştirilebilir. Okul öncesi 5-6 yaş, ilkököl 1., 2.,3., ve 4. sınıflarda okuma ve yazmaya yönelik geliştirilecek bu program çocuklarımızın okuma ve yazma alışkanlığının geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abeyrathna, A. S., Zainab A. N. (2004). The status of habit and interest among secondary children in Sri Lanka, *Malaysian Journal of Information Science*, 9(2),107–121.
- Arslan, Y., Çelik, Z., ve Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *PÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-124.
- Baş, G. ve Şahin, C. (2012). İlköğretim öğrencilerinin okuma tutumları, yazma eğilimleri ile Türkçe dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, 7(3), 555 -572.
- Başaran, M., ve Seyit, A. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1),110-224.

- Bayram, O. (1990). *İlkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe halk kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, R., Türkyılmaz, M., ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.
- Curenton, S.M. ve Justice, L.M. (2008). Children's preliteracy skills: Influence of mothers' education and beliefs about shared-reading interactions. *Early Education and Development*, 19(2), 261-283.
- Çiftçi, Ö., ve Temizyürek, F. (2008). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin ölçülmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9),140-156.
- Edmunds, K. M. and Bauserman, K. L. (2006). What teachers can learn about reading motivation through conversation with children. *The Reading Teacher*, 59(5), 414-424.
- Evans, M.A., Shaw, D. (2008). Home grown for reading: Parental contributions to young children's emergent literacy and word recognition. *Canadian Psychology*, 49(2), 89-95.
- Greaney, V. (1980). Factors related to amount and type of leisure-time reading. *Reading Research Quarterly*, 15, 337-357.
- Gündüz, O. ve Şimşek T. (2011). *Anlama teknikleri bir uygulamalı okuma eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güney, N. (2016). Öğretmenlerin yazma eğitimine yönelik düşünceleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(1),970-985.
- Güngör, E. (2009). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Dergisi*, 6(2),334-362.
- Hawthorne, J. (2010). The effects of the delivery style of teacher feedback on the writing self-efficacy and dispositions of young students (Yayınlanmamış doktora tezi). ProQuest Dissertations ve Theses Tam Metin veri tabanından erişildi. (UMI No: 3458703).<http://search.proquest.com/docview/872940534?accountid=16645> adresinden erişildi.
- İsmail, N., Elias, S., Albakri, I. S. M. A., Perumal, P. D., & Muthusamy, I. (2010). Exploring ESL Students' Apprehension Level and Attitude towards Academic Writing. *International Journal of Learning*, 17(6), 475-483.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve Proquest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,(35)1,1-17.
- Karahan, B. Ü. (2016). 5. Ve 6. sınıf öğrencilerinin okumaya karşı tutum ve motivasyonlarının okuduğunu anlama becerileri ile ilişkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(2),102-116.
- Karatay, H. (2011). Süreç temelli yazma modelleri: Planlı yazma ve değerlendirme. M. Özbay (Ed.).Yazma Eğitimi içinde (s. 21-40). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kırmızı, F. S. (2009). Türkçe dersinde yaratıcı drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının yazmaya yönelik tutuma etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4(7), 51-68.
- Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanmaları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2),237-258.
- MEB, (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar). Ankara.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi. (Çev. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Oğuz, E., Yıldız, A., & Hayırsever, F. (2009). Assessing reading habits of future classroom teachers in the context of their socio-demographic features. *International Journal of Behavioral Cognitive, Educational and Psychological Sciences*, 1(2), 141-144.
- Progress in International Reading Literacy Study International Report.(2006).[Online] http://timssandpirls.bc.edu/pirls2006/intl_rpt.html adresinden 29.06.2017 tarihinde indirilmiştir.
- Uysal, P. (2010). İlköğretim okullarında düzenlenen kitap okuma saatlerine ilişkin öğretmen görüşleri: Bir durum çalışması, Sincan ilçesi örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Williams, R. H. (1990). Notes on the underground: an essay on technology, society, and the imagination (p. 1). Cambridge, MA: MIT press.
- Yavuzer, H. (2012). Çocuk psikolojisi (34. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. ve Akyol, H. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3),237-242.
- Yıldız, M. ve Kaman, Ş. (2016). İlköğretim (2-6. sınıf) öğrencilerinin okuma ve yazma tutumlarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 507.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5 (2), 115 – 136.